voor het thans loopende boekjaar, mede in verband met de benoeming van nieuwe hoogleeraren, de uitgaven nog meer stijgen en verwacht de Financieele Commissie thans reeds, dat het tekort over dit jaar ƒ 3500 zal bedragen, waaruit wel blijkt, dat er zeker nog geen reden is om in offervaardigheid te verslappen.

Diakonale zorg.

Volgens de officieele mededeelingen uit de kerkelijke visitatie op de jongste Synode der Herv. Kerk gedaan, was het totaalbedrag der afgesloten diaconierekeningen aan inkomsten ƒ 5 226 673 75¹ en aan uitgaven ƒ 4 652 304 67.

Ongetwijfeld maken deze cijfers indruk, en ze toonen, hoe de Hervormde Kerk in zake de zorg voor de armen nog een der machtigste instellingen is in ons land.

Maar tegelijk blijkt ook, wanneer men deze cijfers nader beziet, hoe zwak deze Kerk feitelijk staat.

Reeds op zich zelf trekt het zeer de aandacht, dat een Kerk, die voor een zeer groot deel voor de behoeften der armen te zorgen heeft, van hare inkomsten jaarlijks een som van meer dan een half millioen overhoudt. Indien de bijdragen, die de Hervormde Kerk aan haar armen schonk, zeer hoog waren en voldoende in den nood voorzagen, dan zou hier natuurlijk niets tegen zijn. Maar nu de algemeene klacht is, dat de Hervormde Kerk vooral in onze groote steden zoo bitter weinig doet om de armoede te lenigen, is het dan geen droevig teeken, dat deze Kerk jaarlijks nog meer dan een half millioen oppot?

En nog bedenkelijker worden deze cijfers, wanneer men nagaat, hoe de inkomsten verkregen werden. Het bedrag van 5 millioen wordt voor de helft (ƒ 2 411.831.45) verkregen uit bezittingen, terwijl de collecten in de Kerken over een geheel jaar niet meer hebben opgebracht dan rond negen ton (ƒ 900 345 55). Indien het voorgeslacht dus niet gezorgd had, dat er kapitaal aanwezig was, waarvan de Hervormde Kerk de rente trekken kon, dan zou nog geen vierde deel van het bedrag, dat was uitgegeven, door de collecten worden gedekt. Rekent men, dat de Hervormde Kerk ongeveer 2½ millioen leden telt, dan wordt per hoofd en per jaar voor de armen nog geen vijftig centen gegeven; de legaten en giften er buiten gerekend.

Hoeveel onze Gereformeerde Kerken, die over geen kapitalen te beschikken hebben, jaarlijks voor de diaconale armenzorg opbrengen, weten we niet. Een officieele statistiek is hiervan, zoover ons bekend is, nog nooit opgemaakt. Maar indien het bedrag kon meegedeeld worden, zou blijken, hoe een Kerk, die bovendien nog voor al hare kerkelijke uitgaven te zorgen heeft en geen cent uit de staatskas voor de predikantstractementen ontvangt, een geest van offervaardigheid heeft ontwikkeld, die aan de Hervormde Kerk wel tot een beschamend voorbeeld mag strekken.

We zeggen dit niet om te roemen in eigen voortreffelijkheid. Dan zou ons een verootmoediging voegen, dat onze Kerken tegenover den nijpenden nood nog zoo weinig doen. Maar wel om te doen uitkomen, dat alleen dan een Kerk de barmhartigheid kan beoefenen tegenover haar armen, wanneer zij leert te steunen niet op kapitalen en bezittingen, maar op de offervaardigheid harer leden.

Institueering der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta.

Zooals men zich herinneren zal, hebben de plannen van den Amsterdamschen Kerkeraad om een eerste schrede te zetten op den weg, die tot institueering der Gereformeerde Kerk te Djocja leiden zou, in Indië ernstige bedenkingen uitgelokt. Ds. Weyers oefende kritiek in ons blad, Ds. K. van Dijk deed dat in het Gereformeerd Theologisch Tijdschrift, en ook de Algemeene vergadering van Zendingsarbeiders op Java had naar het schijnt bezwaren. De Kerkeraad van Amsterdam heeft daarom over deze bedenkingen advies gevraagd van Prof. D. F. L. Rutgers, Ds. B. van Schelven en Ds. W. Breukelaar. Met het door hen gegeven advies hebben de deputaten van de Zending van Noord-Holland en de Kerkeraad van Amsterdam zich kunnen vereenigen, zoodat nu het volgende besluit genomen is:

De Raad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam,

gezien het schrijven van zijn missionairen dienaar Ds. C. Zwaan, ingezonden na overleg met en op advies van de Algemeene Vergadering, in art. 15 der zendingsorde genoemd, en inhoudende eenige opmerkingen betreffende het ter zake van de institueering der kerk te Djocjakarta genomen besluit,

alsmede een schrijven van den dienaar d.d. 8 April 1913, eveneens ingezonden na overleg met en op advies van de Algemeene Vergadering en inhoudende eene „concept-regeling van de verhouding tusschen de Gereformeerde Kerk te Amsterdam en „de nog-niet-volledig geïnstitueerde kerk" te Djocjakarta, inzake den arbeid te Djocjakarta";

overwegende,

1. dat zijn dienaar Ds. C. Zwaan en de Algemeene Vergadering blijkbaar met den kerkeraad van oordeel zijn, dat er vooreerst van „volledige institueering der kerk te Djocjakarta" nog geen sprake kan zijn, maar dat dit nog niet belet om nu reeds tot een begin van institueering te komen;

2. dat in de toegezonden concept-regeling een voorstel gedaan wordt betreffende de regeling der verhouding in zake den arbeid, nadat de kerk te Djocjakarta tot een begin van institueering zal zijn gekomen, maar deze geen enkele aanwijzing bevat, hoe naar het oordeel der Algemeene Vergadering de kerk te Djocjakarta tot een begin van institueering moet worden gebracht, zoodat geacht mag worden, dat men zich ten dezen thans met het reeds te dier zake genomen besluit in hoofdzaak wel kan vereenigen;

3. dat in het genomen besluit in zake de institueering der kerk te Djocjakarta alleen was bepaald,

a. op wat wijze aldaar ouderlingen en diakenen zouden worden gekozen en in dienst gesteld;

b. hoe *voorloopig* hun arbeid zou worden geregeld; en dat daarbij nog geen regeling was vastgesteld, hoe de verhouding tusschen de Gereformeerde kerk te Amsterdam en de „nog-niet-volledig-geïnstitueerde kerk" te Djocjakarta, in zake den arbeid aldaar zou zijn, en zulks, wijl beter geacht werd, dat eerst de kerk te Djocjakarta tot eene, zij het nog niet volledige institueering kwam, en daarna, na verloop van eenigen tijd, eene zoodanige regeling getroffen werd, opdat aan de ontwerping en vaststelling dier regeling ook de kerk te Djocjakarta door het orgaan van de vergadering harer ouderlingen en diakenen mocht kunnen deelnemen;

4. dat alsnog de in sub 3 genoemde wijze van handelen wel de meest juiste wordt geacht, wijl deze

a. geheel in overeenstemming is met den in dezen aanbevelenswaardigen regel: „maak het niet, maar laat het groeien";

b. de rechten der tot institueering komende kerk te Djocjakarta, ten volle erkent en eerbiedigt;

5. dat evenwel, nu de Algemeene Vergadering eenparig van oordeel blijkt te zijn, dat er *reeds nu* eene regeling der verhouding in zake den arbeid te Djocjakarta kan worden vastgesteld, en er geen bezwaar tegen is, eene zoodanige regeling vast te stellen, nog voordat de kerk te Djocjakarta tot een begin van institueering is gekomen, — ook bij den raad der Gereformeerde kerk te Amsterdam geen overwegende bezwaren bestaan, om reeds nu daartoe over te gaan;

6. dat het, — aangezien in zake de regeling en verhouding tusschen het Europeesch en het inlandsch deel der gemeente te Djocjakarta blijkbaar nog geen genoegzame eenstemmigheid van gevoelen bestaat, om in dezen thans reeds eene beslissing te nemen, — geraden schijnt over de regeling dezer verhouding nu ook nog niets te bepalen;

besluit het reeds vroeger genomen besluit inzake de institueering der kerk te Djocjakarta te wijzigen en aan te vullen, en mitsdien

A. aan zijnen missionairen dienaar Ds. C. Zwaan op te dragen,

1. al de belijdende mannelijke leden te Djocjakarta samen te roepen en door deze uit te voren opgemaakte en aan de gemeente bekend gemaakte getallen, met volstrekte meerderheid van stemmen, eenige broeders te doen verkiezen voor den dienst van het ouderlingschap en eenige broeders voor den dienst van het diakenschap;

2. de Algemeene Vergadering, in art. 15 der Zendingsorde genoemd, uit te noodigen om met hem de sub 1 bedoelde voordracht op te maken, die, zoo mogelijk, uit dubbelgetallen zal bestaan, en waarbij gewenscht is, dat niet alleen eenige inlandsche Christenen, maar ook eenige Europeanen voor den dienst van het ouderlingschap op de voordracht worden geplaatst;

3. de broeders die gekozen zijn, te beroepen tot ouderlingen en diakenen der kerk te Djocjakarta.

4. de namen der benoemden gedurende twee Zondagen aan de gemeente aldaar voor te dragen ter approbatie;

5. de algemeene vergadering uit te noodigen over de bezwaren, die eventueel mochten worden ingebracht, te oordeelen en te beslissen.

6. de benoemden, nadat zij door de gemeente zijn geapprobeerd, in den dienst te bevestigen met het formulier daartoe zijnde;

B. Aan zijnen missionairen dienaar Ds. C. Zwaan op te dragen om, zoodra de opdracht, sub A genoemd, is uitgevoerd, namens den raad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam met de „nog niet volledig geïnstitueerde Kerk te Djocjakarta" in zake den arbeid te Djocjakarta eene regeling aan te gaan, aldus luidende:

Art. I. De Kerk te Djocjakarta aanvaardt de belijdenisschriften, de kerkenorde en de liturgische geschriften van de Gereformeerde Kerken in Nederland en treedt op onder den naam van „de Gereformeerde Kerk te Djocjakarta." De Gereformeerde Kerk van Amsterdam, erkent de Kerk te Djocjakarta als „de nog niet volledig geïnstitueerde Kerk te Djocjakarta."

Art. II. De kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta wordt gevormd door den missionairen dienaar des Woords te Djocjakarta en de ouderlingen en diakenen.

De Gereformeerde Kerk te Amsterdam machtigt zijnen missionairen dienaar, als dienaar des Woords zitting te nemen in den kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta en al den arbeid te verrichten, die tot den dienst des Woords behoort.

De Gereformeerde Kerk te Djocjakarta kent aan dezen dienaar des Woords alle rechten toe, die naar kerkenorde aan een eigen dienaar des Woords toekomen.

Bij verschil van gevoelens tusschen den dienaar des Woords en den kerkeraad, waarbij de dienaar des Woords meent niet te mogen meegaan met het besluit van den kerkeraad, zal de kerkeraad, zoo hij meent zich niet te kunnen vereenigen met het oordeel van den dienaar des Woords, zich wenden tot den kerkeraad te Amsterdam, die alsdan hierover zijnerzijds beslist, behoudens beroep op de classicale vergadering van Amsterdam, de Particuliere Synode van Noord-Holland en de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Art. III. De zendingarbeid te Djocjakarta wordt geleid door den dienaar des Woords volgens de instructie hem door den kerkeraad Amsterdam verstrekt en in overleg met den kerkeraad te Djocjakarta.

Hij doet van al zijnen zendingsarbeid gereeld mededeeling aan den kerkeraad te Djocjakarta, die zijnerzijds in dezen arbeid gettrouwelijk met hem meewerkt.

Over de toelating tot de Sacramenten beslist de kerkeraad, behoudens het bepaalde in de laatste alinea van art. 2.

Art. IV. De regeling van den arbeid van den dienaar des Woords en zijne helpers in het midden der gemeente berust bij den kerkeraad doch behoeft de goedkeuring van den dienaar des Woords. De aanwijzing van personen voor bepaalde werkzaamheden in dezen arbeid geschiedt door den dienaar des Woords en behoeft de goedkeuring van den kerkeraad.

Art. V. Voor den dienst der ouderlingen en diakenen wordt als regel aanvaard hetgeen te dezer zake is omschreven in de Nederlandsche geloofsbelijdenis, de kerkenorde, en het bevestigingsformulier.

Art. VI. De dienaar des Woords blijft, voor wat leer en leven aangaat, onderworpen aan het kerkelijk oordeel van den raad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam.

Art. VII. Ouderlingen en diakenen der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta worden benoemd onder medewerking van de manslidmaten der gemeente, die toegelaten zijn tot het heilig Avondmaal, naar de daarvoor door den kerkeraad te maken regeling.

Art. VIII. Zoolang er nog geen meerdere vergaderingen van volledig geïnstitueerde Gereformeerde Kerken op Java bestaan, worden niet alleen de gevallen waarin de Kerk te Djocjakarta en de Kerk te Amsterdam niet tot overeenstemming kunnen geraken, maar ook de gevallen waarin de Kerk te Djocjakarta den bijstand van andere Kerken behoeft, gebracht op de vergadering van de Classe Amsterdam, en zoo noodig op die van de Particuliere Synode van Noord-Holland en op die van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Art. IX. De benoeming van helpers in den Zendingsarbeid geschiedt door den missionairen dienaar des Woords in overleg met den kerkeraad te Djocjakarta.

Art. X. De gebouwen te Djocjakarta, aldaar door de Gereformeerde Kerk te Amsterdam gesticht, kunnen door de Kerk te Djocjakarta worden gebruikt, doch blijven vooralsnog eigendom der Gereformeerde Kerk te Amsterdam.

Naar we hopen, is daarmede deze twistappel uit den weg geruimd. Niets is nadeeliger voor den arbeid der Zending, dan dat men in het moederland en de kolonie verschilt over de wijze, waarop de arbeid der Zending moet worden aangevat. De Kerkeraad te Amsterdam heeft daarom wijs gedaan met naar het advies van de heeren Rutgers c.s. te luisteren en door op enkele punten aan de bezwaren tegemoet te komen, den weg te banen voor een oplossing, die wederzijds bevredigen kan. Van een geheel zelfstandige institueering met volkomen onafhankelijkheid van den Kerkeraad te Djocja zal blijkens dit besluit nog geen sprake wezen. De missionnaire-Dienaar blijft Dienaar van de Kerk te Amsterdam en wordt alleen „geleend" aan de tot institueering komende Kerk te Djocja, gelijk dit ook oudtijds meermalen geschied is in de dagen der Reformatie, toen de predikanten „geleend" werden aan zwakkere kerken. De nog niet volledig geïnstitueerde Kerk te Djocja blijft, zoolang in Indië zich nog geen sterker kerkelijk leven uitkomend in classicale en synodale vergaderingen ontwikkeld heeft, behooren tot het kerkelijk verband van de classis Amsterdam. Het gevaar van Independentisme worde daardoor vermeden. Maar, aan de andere zijde doet de Kerkeraad van Amsterdam de concessie, dat de te Djocja gekozen ouderlingen en diakenen niet als ouderlingen en diakenen van Amsterdam's kerkeraad, maar van de Gereformeerde Kerk te Djocja zullen optreden en daar een Kerkeraad zullen vormen. De institueering zal dus alleen een tempo sneller geschieden dan oorspronkelijk het plan was. Want het spreekt wel vanzelf, dat het eerste advies allerminst bedoelde een blijvenden toestand te scheppen, maar alleen als overgangsmaatregel bedoeld was om, zoodra de gemeente te Djocja daarvoor rijp was geworden, haar meerdere autonomie te schenken. Een principieele quaestie was hiermede dus niet gemoeid; het gold alleen een vraagstuk van prudentie. Daarom kon de Kerkeraad van Amsterdam deze concessie gemakkelijk doen, nu bleek, dat de broeders in Indië tegen dit punt bezwaar hadden. Maar aan de andere zijde heeft de Kerkeraad van Amsterdam er beslist voor gewaakt, dat de pas gestichte en nog zwakke kerk te Djocja niet geheel op zich zelf kwam te staan. Tot *volledige* institueering komt het nog niet. Dat zal eerst geschieden, wanneer de kerk sterk genoeg is om een eigen Dienaar des Woords te beroepen, en wanneer in Indië de mogelijkheid geopend wordt om een kerkelijk verband van meerdere kerken in het leven te roepen.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. Houtzagers en in hartelijken dank ontvangen: van het Unie-Comité te Marken ingekomen gift ƒ 1.

Dringend verzoeken wij onzen scholen te willen gedenken.

DS. J. H. HOUTZAGERS, *Voorzitter-Kootwijk.*

Uit de Pers.

Ds. G. Kerkhof opende in de *Zuider Kerkbode* een nieuwe artikelenreeks over de *Kerk*. Het is een klare en duidelijke uiteenzetting van wat de Gereformeerde Theologie over de Kerk heeft gedacht. Als proeve moge dienst doen wat hij ditmaal over de *eenheid* der Kerk zegt:

»Ik geloof één, heilige, algemeene, Christelijke Kerke, — zoo belijden alle Christenen in de Apostolische geloofsbelijdenis.

Ze spreken daarin uit een geloofsstuk.

Dus iets, wat behoort tot de onzichtbare dingen.

Dit geloofsartikel spreekt dan ook van de inwendige zijde der Kerk des Heeren, die voor ons menschen onzichtbaar is en die gezien wordt alleen door den Drieëenigen God, die de Zijnen verkoos en roept ten eeuwigen leven.

En van die inwendige zijde der Kerk werden vier zaken beleden: 1. hare eenheid, 2. hare heiligheid, 3. hare algemeenheid (Katholiciteit), en 4 hare christelijkheid.

De eenheid gaat voorop.

We maken hierop de opmerking, dat vaak in onze Kerken bij de voorlezing der Twaalf Artikelen door broeders opzieners verkeerd gelezen wordt. Het woordje »één« in dit 9de Geloofsartikel is een telwoord, niet een onbepaald lidwoord. Het moet met klem en niet toonloos uitgedrukt worden: één, want daarin wordt (gelijk uit den oorspronkelijken Latijnschen tekst zeer duidelijk blijkt) de eenheid van Christus' Kerk beleden.

Met ons oog ontwaren we vele Kerken, maar het geloof aanvaardt slechts één Kerk. Dat attribuut »eenheid« kennen wij aan de Kerk van Christus toe om daarmee aan te duiden, dat de leden der Kerk één onverbrekelijke eenheid uitmaken, saam één organisch geheel vormen en dat dit éene lichaam altoos en overal hetzelfde lichaam is. Al zijn de geloovigen door grooten afstand van tijd van elkaar gescheiden, toch zijn ze leden éens lichaams. Noach en Jeremia maakten deel uit van dezelfde eenheid, waartoe ook Luther en Calvijn behoorden en waarvan ook alle oprechte kinderen Gods heden ten dage deel uitmaken. Onze Heidelberger zegt terecht, dat de Kerke Gods wordt bijeenvergaderd van den aanbeginne der wereld tot aan het einde. Door alle eeuwen heen zijn er wedergeborenen en die allen vormen het éene Sion Gods. Voor de geloovigen onder het Oude Verbond en voor die onder de Nieuwe Bedeeling was en is maar één weg ter zaligheid. En die allen vormen één geestelijk lichaam met één Hoofd en bezield door één Geest. Die Geest bindt ons, die heden gelooven, saam met de breede rij van geloofsgetuigen in Hebreen 11 genoemd, welke met Abel wordt geopend. Die eenheid en dat verband tusschen ons en Abel is er, ook al wordt het niet gezien.

Denk u een menschelijk lichaam, toegedekt door een kleed, waaruit aan de eene zijde het hoofd en aan de andere zijde de voeten uitsteken; ook al ziet men dan niet de verbinding tusschen hoofd en voeten, toch gelooft ieder aan de eenheid van hoofd en voeten, als behoorende tot één en 't zelfde lichaam. Zoo ook vormt de gemeente Gods uit alle tijden één organische eenheid. De Heilige Geest vormt herscheppende 't organisme der nieuwe menschheid en Hij is het, die alle leden saambindt en saamhoudt en in allen woont tot in eeuwigheid. Daarom is er ook bij alle ware geloovigen eenheid des geloofs, der liefde en der hope. Hoe verschillend de belijdenissen der Christenen over de ganssche aarde ook wezen mogen, in kern zijn ze één; ze stemmen overeen in eenigheid des waren geloofs. De éene Kerk van Christus zit verscholen in alle voor het oog zichtbare Kerken. Het is wel te bejammeren, dat de eenheid van Christus' Kerk zich niet klaar naar buiten openbaart, zoodat ook de wereld hare eenheid zien kan. De veelvoudige splijting der Kerk in een groot aantal instituten is als een klap in het aangezicht onzer belijdenis omtrent de eenheid van Christus' Kerk. Doch ondanks de pluriformiteit der zichtbare Kerk handhaven we de belijdenis van de eenheid der onzichtbare Kerk, welke hare levende lidmaten telt onder alle instituten.

Die eenheid is niet zichtbaar en daarom juist is ze voorwerp van ons gelooven. Dat dit niet ongerijmd is, kan een beeld duidelijk maken. In een archipel liggen een aantal eilanden en eilandengroepjes niet ver van elkaar verwijderd midden in de zee; denk aan den Griekschen of aan onzen Oost-Indischen Archipel. Schijnbaar is er tusschen die eilandjes geen ouderling verband. Wie niet beter wist zou wanen, dat ze als olieddroppen op een watervlak dreven. Maar we weten dat er onderzeesch eenheid van bodem is, waardoor die van elkaar verwijderde eilanden met elkaar in nauwe gemeenschap staan. Uit dien onderzeeschen bodem rijzen die eilandjes omhoog en al is die eenheid van wortelbestaan voor een oppervlakkig beschouwer niet te bespeuren, toch overtuigt diepergaand onderzoek terdege van die verborgen eenheid.

Precies zoo is het nu in betrekking tot de op de wereldzee zich bevindende Kerken, die openbaringen zijn van het éene geestelijke Lichaam van Christus op aarde. In alle die Kerkvormen heft zich omhoog de herboren menschheid, die leeft uit den wortel Christus. Tusschen alle die Kerken of liever tusschen de ware geloovigen in die Kerken is ongezien een band des Geestes, waardoor zij saam vormen één organisch geheel, oplevende uit den éénen wortel Christus Jesus, die is gestorven en daarna opgestaan uit de dooden.

Waar ter wereld dan ook Kerken van Christus verrijzen en waar ter wereld ook geloovigen zich vestigen en door belijdenis en wandel als zoodanig zich openbaren, ze zijn altemaal één. Paulus' woord uit Efese 4 spreekt ondubbelzinnig van die diepverliggende geestelijke eenheid van Christus' Kerk: »Één lichaam is het, en één Geest, gelijkerwijs gij ook geroepen zijt tot één hope uwer beroeping; één Heere, één geloof, één doop; één God en Vader van allen, die daar is boven allen en door allen en in u allen.«

Omdat omtrent dit stuk van onze geloofsbelijdenis zooveel misverstand en onklaarheid heerscht, hebben we getracht het zoo duidelijk mogelijk te ontvouwen. De eenheid van Christus' Kerk is er, ook al wordt ze niet gezien, noch er naar gestreefd om ze uitwendig te openbaren. Dat het dure Christenroeping is, die inwendig bestaande eenheid ook zooveel eenigszins mogelijk is naar buiten te doen uitkomen, beschouwen we pas later in deze artikelenreeks.

Officieele Berichten.

De kerkeraad der Ger. Kerk te Koudekerk heeft besloten geene collectanten van elders te steunen of aan te bevelen, wanneer niet zes weken van te voren door den kerkeraad toestemming is verleend.

Namens voornoemden kerkeraad,
N. FRANCKEN, *scriba.*

Classis Gouda.

De kerkeraad der Geref. Kerk te Waddinxveen bericht dat de classis Gouda vergaderen zal D.V. op Dinsdag 28 Oct. e.k. op gewonen tijd en plaats.

Stukken voor het agendum worden vóór 30 Sept. ingewacht bij de roepende kerk.

Op verzoek van Ds. Netelenbos, die gaarne afscheid van de classis wilde nemen, is de vergadering eene week vervroegd.

Namens de roepende kerk van Waddinxveen:
J. JOH. WIELENGA, *praeses.*
D. BREMMER JZN., *scriba.*

Waddinxveen, 9 Sept. 1913.

Verslag van de vergadering der Geref. Kerken in de classis Tiel, op 20 Augustus 1913 te Zalt-Bommel gehouden.

1. Namens de roepende kerk van Gameren opent Ds. van Velzen de vergadering met het zingen van Ps. 25 : 3, het lezen van Phil. 2 : 1—11 en gebed.

In het openingswoord worden de afgevaardigden welkom geheeten en tot ernstigen arbeid opgewekt. Voorts wordt Dr. Keizer van Tiel in zijn nog voortdurende krankheid liefdevol herdacht. Ds. Geerling van Zalt-Bommel, voor het eerst ter vergadering aanwezig, wordt hartelijk toegesproken, en aan Ds. Boersma van Geldermalsen de blijdschap der kerken vertolkt, dat hij vrijmoedigheid van den Heere mocht verkrijgen om voor het beroep naar de Geref. Kerk van Hijum te bedanken.

2. Het ondersoek der lastbrieven vindt plaats. Alleen de kerk van Aalst is afwezig en wel zonder kennisgeving. Enkele kerken zonden diakenen, aan wie keurstem wordt verleend. Voor het eerst ter vergadering aanwezig zijnde broeders, worden uitgenoodigd het onderteekeningsformulier te onderschrijven.

3. Het moderamen wordt aldus geconstitueerd: Ds. Boersma, praeses; Ds. v. Velsen, scriba; Ds. v. d. Bosch, assessor, die voor het persverslag zal zorg dragen.

4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en onder dankzegging onveranderd goedgekeurd. Ds. v. d. Bosch wordt tot actuarius der classis benoemd.

Naar aanleiding van de notulen komt wederom de zendingszaak ter sprake en bij vernieuwing worden de kerken der classis ernstig opgewekt, toch vooral veel liefde te willen betoonen, niet alleen in woorden maar ook in gaven, voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk. Het nog ontbrekende aan het classicale zending-quotum van ƒ 217 zal worden aangezuiverd, en in verband daarmede wordt elke kerk dringend verzocht het voor haar vastgestelde aandeel blijmoedig te willen storten.

5. Ingekomen stukken: *a.* van de classis Amersfoort; *b.* van de classis Apeldoorn; *c.* van de Partic. Syn. van Noord-Brabant en Limburg, welke de classis Tiel verzoekt bij de kerken van haar ressort aan te dringen op steun van den evangelisatiearbeid, aldaar te verrichten; wat geschiedt.

6. Rapporten: *a.* Verslag van de commissie, aangewezen tot organiseering van den zendingsdag, bij monde van Ds. Boersma. Op 3 Sept. a.s. D.V. (aanvang 's m. 10 uur) zal de zendingsdag plaats vinden in de Geref. kerk van Zalt-Bommel.

In de morgenvergadering zullen spreken: Ds. v. Velsen als oudste pred. der classis: Openingswoord, en Ds. Ingwersen, missionair dienaar des Woords.

In de namiddagvergadering, aanvangende 11/2 uur, zullen optreden: Ds. Goudappel van Utrecht met: „De vrucht der Zending" en Ds. Geerling van Zalt-Bommel, Slotwoord.

Den kerken wordt verzocht in eigen midden tot trouw bezoek op te wekken.

b. Verslag van de l.l. gehouden Partic. Synode der Geref. kerken in Gelderland, eveneens door Ds. Boersma, wien daarvoor de dank der vergadering wordt gebracht.

7. Instructies: De kerk van Rossum vraagt vacaturebeurten aan, wat wordt toegestaan. Enkele broeders regelen deze zaak. Sept., Ds. v. Velsen; Oct., Ds. Boersma; Nov., Ds. Geerling. Voor Vuren en Gameren heeft zich reeds tevoren verbonden Ds. v. d. Bosch.

Tevens wordt deze gelegenheid aangegrepen, om alle vacante kerken aan te sporen, elke drie maanden voorlezing in de vacature van de classis te verzoeken, inzonderheid ter regelmatige viering van het Heilig Avondmaal, waar deze zaak toch naar goede orde door de classis moet worden geregeld. Zouden de classicale krachten te klein blijken, dan zou hulp bij een naburige classis kunnen worden gevraagd.

8. Rondvraag naar art. 41 D. K. O.: Gameren. Op verzoek van den tegenwoordigen consulent Ds. v. Velsen wordt, met goedvinden van Gameren, Ds. Geerling tot consulent benoemd!

Rossum. Omdat Dr. Keizer door zijn krankheid geen consulentdiensten aan de kerk van Rossum kan bewijzen, verzoekt Rossum in deze zaak voorziening. Ds. Geerling wordt tot secundus-consulent aangewezen om Dr. Keizer gedurende den tijd zijner krankheid te kunnen vervangen.

9. Inzake de kerkvisitatie wordt besloten de regeling daarvan uit oorzaak van bijzondere omstandigheden uit te stellen tot de Febr. Cl. D.V.

10. Verrekening der onderscheidene gelden heeft plaats. (Theol. School; emeriti enz.; hulpbeh. kerken binnen de classe, en classicale onkosten).

11. Persoonlijke rondvraag: *a.* Ds. v. Velsen vraagt voorlichting betreffende moeilijke aangelegenheden in enkele kerken, waarover hij consulent is; welke hem wordt gegeven.

b. Een broeder uit Gameren verzoekt, in verband met een bepaald geval, opheldering over de positie der predikanten tegenover de liturgie onzer kerken, inzonderheid wat betreft de gebruikelijke formulieren. Hem wordt geantwoord, dat de dienaren des Woords verplicht zijn zich, zooveel mogelijk, stipt te houden aan den woordelijken tekst der formulieren, zonder dezen met eigen toevoegingen uit te breiden; waarop de onderscheidene kerkeraden dan ook hebben toe te zien.

c. De kerk van Zalt-Bommel wordt op voorstel van Ds. Boersma aangewezen om tegen de volgende vergadering een lijst op te maken van de voorhanden zijnde classicale archiefstukken, opdat de archiefzaak daarmede haar volle beslag krijge.

d. Aan Ds. v. d. Bosch wordt opgedragen, een nieuwen rooster van de in de kerken te houden collecten samen te stellen, om de onzekerheid daarover weg te nemen, en in verband daarmede het cl. reglem. te wijzigen.

12: De eerstvolgende vergadering zal gehouden worden 12 Nov. a.s. D.V. op bekende plaats en tijd. Roepende kerk alsdan Geldermalsen. De gelden, dan te storten, zijn emeriti en hulpbeh.-studenten; Vrije Universiteit; classis onkosten.

13. Na vaststelling van het persverslag wordt de vergadering door Ds. Boersma met dankzegging aan den Heere gesloten.

Namens de classis voornoemd,
J. W. VAN DEN BOSCH, *actuaris.*

Buitenland.

Duitschland. Berlijnsche toestanden.

Bij de laatste vergadering der Kreissynode (wij zouden van eene „classis" spreken) Berlijn Stadt 3 heeft de superintendent Köster in zijn verslag het volgend oordeel over den kerkelijken en zedelijken toestand van de hoofdstad van het Duitsche rijk uitgesproken: „Ook in de kerkelijke en zedelijke toestanden kan men veel van het „verval van Duitschland" bespeuren. De statistieke opgave toonen duidelijk, dat het kerkelijke leven in den kring, dien de synode omvat, achteruit gaat. Het aantal doopsbedieningen, kerkelijke inzegeningen van huwelijken en bezoekers van het Heilig Avondmaal in het jaar 1912 is, vergeleken met 1911, belangrijk verminderd, terwijl het getal dergenen die zich van de landskerk losmaakten, toenam. Wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat het getal echtscheidingen en het aantal voordrachten tot „Fürsorgeerziehung" (waarbij gevraagd wordt dat tuchteloose kinderen en jongelieden in een of ander opvoedingsgesticht zullen geplaatst worden) toeneemt, dan is er oorzaak genoeg, dat wij de ontwikkeling van ons volksleven in kerkelijk en zedelijk opzicht met ernstige bezorgdheid gadeslaan ....

Een eigenaardige tegenstelling met de toenemende onverschilligheid die op kerkelijk gebied waar te nemen is, vormt de beweging die eenige weken geleden plaats had, toen het de kerkelijke verkiezingen gold. Opwillekeurig vraagt men met het oog op dit laatste verschijnsel: waar zijn de scharen mannen, die op den dag der verkiezingen door middel van hun stembilletten de samenstelling onzer kerkelijke lichamen bepalen; waar zijn deze honderden van Duitsche mannen, wanneer hun Evangelische kerk hen oproept tot medewerking bij de ernstige en heilige taak, welke de kerk heeft te volbrengen, bij de roeping om de vijandige machten te wederstaan en om de vervreemden en onverschilligen te bearbeiden? De Vaderen, die door invoering der gemeente- en synodale kerkorde de leden der gemeente hebben willen aansporen om een meer levendig aandeel te nemen in den arbeid der gemeente, hebben deze manier van een werkzaam aandeel te nemen aan het wel en wee der gemeente, gelijk die om de drie jaar op één dag openbaar wordt, zeker niet verwacht en gewild".

Het is toch duidelijk, dat te Berlijn eenmaal in de drie jaar leden der Evangelische kerk

die den weg naar het bedehuis verleerd hebben, zich in grooten getale met een stembiljet in de hand opmaken, om te bewerken dat geen enkele predikant die op den bodem van de belijdenis der Evangelische kerk staat, meer in de hoofdstad beroepen wordt. Dat komt er van, wanneer men aan de leden der gemeente stemrecht geeft, zonder dat er bij hen tucht over leer en leven geoefend wordt. Dan krijgt men den strijd in den boezem der kerk over de vraag: wat zal er verkondigd worden: het Evangelie van Gods genade in Christus, of een wijsgeerig stelsel dat vijandig staat tegenover de openbaring God's? Als in de kerk alles kan nagisten wat in de maatschappij woelt en werkt, dan is het niet te verwonderen, dat tenslotte de bestrijders van het Evangelie binnen hare muren de overhand krijgen.

Bij gelegenheid van het zilveren jubileum van den Duitschen keizer is door het Duitsche volk 3.207.518 mark, dat is bijna twee millioen guldens, bijeen gebracht als „Nationalspende" voor de zending. De stad Berlijn, de eerste stad van het Duitsche rijk, bracht hiervoor slechts 34 465 mark, dat is iets meer dan ƒ 20.000 saam, nog minder dan het arme Oost-Pruissen met zijn 36 576 mark. Ook uit deze cijfers blijkt, welke treurige kerkelijke toestanden in Berlijn gevonden worden.

China. De geopende deur.

Zij die Chineesche toestanden kennen, zijn het er over eens dat er in China een krachtige deur voor het Evangelie geopend is. De oude muren van bijgeloof en haat tegen alles wat niet Chineesch is, zijn plotseling gevallen gelijk eenmaal de muren van Jericho.

Een dezer dagen bezoekt de predikant J. Percy Bruce van Tsingchowfu Engeland. Hij is een zendeling die vijf en twintig jaar in China arbeidde, en allen die hem in Engeland hoorden, vernamen van hem wat God in het verre Oosten gedaan heeft. Wanneer hij op zijn loopbaan van een kwart eeuw terug ziet, onderscheidt hij twee perioden die hij doorleefde. In den eersten tijd was in China alles kalm en rustig. China scheen vastgeroest in zijn oude denkbeelden alsof het de reputatie van het „onveranderlijke" Oosten met alle kracht wilde handhaven, zoodat het zich tegen alles verzette wat uit het „Barbaarsche" Westen gebracht werd.

Doch er kwam een ommekeer. Eerst de oorlog met Japan, daarna het reformatie-tijdperk van Keizer Kwangshu, gevolgd door den staatsgreep van de Keizerin-weduwe. In 1900 had de Boxer-opstand plaats, welke ten doel had om het geheele land van vreemdelingen te zuiveren. De oorlog van Rusland met Japan werkte ook krachtig mede tot het doen ontwaken van een nieuwen geest en daarop kwam de revolutie in China met haar wonderlijke uitkomsten.

Zoo groot is de verandering in de houding van het Chineesche volk, dat niet alleen alle antagonisme tegen de Westersche beschaving geheel verdween, maar ook in breede kringen genegdheid openbaar wordt naar de prediking van het Evangelie te luisteren. De oude religiën zijn in miscrediet geraakt; aan Confucius keert men den rug toe; de oude systemen op religieus en staatkundig terrein zijn prijsgegeven. Men spreekt het nu uit: „de oude staatkundige denkbeelden zijn verdwenen, laat ons nu zien wat het Westen ook in de religie ons kan leeren."

Alle zendelingen zijn het dan ook hierover eens, dat er in China ruimte is voor het Evangelie.

Onlangs hield Dr. J. R. Mott meetings te Tsinanfu, waar 2000 jongelieden zijn Evangelieprediking aanhoorden. Van deze 2000 beloofden 700 het Evangeliewoord voor zich zelven te zullen onderzoeken, terwijl 150 werden opgenomen in Bijbelkringen. Dit is zeker moedgevend. Of de revolutionaire woelingen die in den laatsten tijd in China plaats hadden al dan niet bevorderlijk zijn voor de komst van het Koninkrijk Gods in dat land? Wij vreezen van niet. Desniettemin hebben wij ons te verheugen over den ommekeer die in China plaats had.

Gemengd Nieuws.

Een Seminarium gesloten. De toestand der Roomsche kerk in Frankrijk is niet rooskleurig. De aartsbisschop van La Rochelle heeft zich genoodzaakt gezien het groote Seminarium, waar jongelieden tot priester opgeleid worden, te sluiten. Het ontbreken van leerlingen is oorzaak van dit besluit.

Er gaan weder in Frankrijk stemmen op voor het sluiten van een nieuw concordaat met den paus. Niet, wijl men de Roomsche kerk genegen werd, maar omdat men overtuigd is, dat de wet op scheiding van kerk en staat, nuttig is geweest voor de Roomsche kerk en niet voor den Staat. Een nieuw concordaat zou de ontwikkeling der Roomsche kerk fnuiken.

Afneming der bevolking van Berlijn. De bevolking van Berlijn is dit jaar afgenomen. De vermindering van geboorten is van dien aard, dat wanneer zich niet steeds nieuwe bewoners in de hoofdstad van Pruissen vestigden, de stad moest uitsterven. Het aantal leerlingen op de scholen neemt van jaar tot jaar af. In het centrum van Berlijn moesten reeds vele scholen gesloten worden uit gebrek aan leerlingen.

WINCKEL.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Kielwindeweer (2e maal), C. W. de Vries, te Oldeboorn. — Middelharnis, G. J. Breukelaar, te Surhuisterveen. — Nunspeet, W. H. Oosten, te Scheveningen. — Langerak, J. Meijer, te Bierum. — Pieterburen (Gr.), C. Bouma, cand. te Groningen.

AANGENOMEN: Gameren, N. Diemer, te Dronrijp. — Wilsum (Graafschap Bentheim), H. Enserink, te Nieuweer.

BEDANKT: Velsen, J. Krüger, te Silvolde. — Mildam, Kommerzijl, Ezinge, Loenen—Vreeland, Zevenhoven, Noorden en Koog—Zaandijk, C. Bouma, cand. te Groningen. — Augustinusga en Surhuizum, J. Oosterveen, te Paesens.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Zuid-Scharwoude, Terlet, cand. te Leiden. — Wezep, H. A. de Geus, te Wilnis. — Metslawier (toez.), J. L. Adriani, cand. te Westerblokker. — Bovensmilde, A. J. Barger, cand. en hulppred. te Delfshaven. — Harkstede en Scharmer (Gr.), W. Diephuis, cand. te Groningen. — Sybrandaburen c.a. (toez.), Dr. W. Swart, te De Purmer.

AANGENOMEN: Rotterdam (vac.-Moquette), P. van Toorn, te Leerbroek. — Wijnjeterp, Joh. Jebbink, te Bovensmilde. — Wilp (Gr.), H. C. A. J. Westrik, cand. te Sommelsdijk.

BEDANKT: Mijnsheerenland, H. Bakker, te Koudum. — Tholen (2e vacature), A. v. d. Kooij, te Ouddorp. — Retranchement en Krommeniedijk, J. L. Adriani, cand. te Westerblokker.

Advertentiën

ONDERTROUWD:
ARNOLDES BLANKERS
EN
JANSJE VAN BEEST.
Gorinchem, Spijk a/d Linge, 12 September 1913.
Geen ontvangdag.

Heden nam de Heere van mijn zijde, na 's morgens bevallen te zijn van een Zoon, mijn lieve Vrouw, en der kinderen zorgvolle Moeder
JACOBA MARIA CHRISTINA JOHANNA DE VRIES,
geb. TIMMERMANS,
in den ouderdom van 36 jaren en 3 dagen, na eene gelukkige Echtvereeniging van ruim 7 jaren.
Waar ze in volle verzekerdheid des geloofs mocht ingaan in de rust die er overblijft voor het volk van God, lenigt dit mijn zoo diep gevoelde smart.
Mede namens de familie.
M. R. DE VRIES,
Hoofdverpleger.
Lawang (N O I), 11 Augustus 1913.

Na een langdurig lijden, overleed heden, in de vaste hope des eeuwigen levens, mijn innig geliefde, eenige Zoon
JAN JELLE,
in den ouderdom van 20 jaren en 9 maanden.
De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen; de Naam des Heeren zij geloofd.
Y. VEENSTRA.
Grand Rapids Mich (U.S.A.), 26 Aug. 1913.
Eenige kennisgeving aan bloedverwanten en vrienden.

Den 25 Aug. j.l. nam de Heere uit ons midden weg in den ouderdom van 73 jaar, onzen geliefden broeder
WILLEM BOSMAN,
medeopziener der Gref. Kerk alhier, die hij 25 jaar mocht dienen als Ouderling.
In volle zekerheid des geloofs mocht hij heengaan, wetende dat hij zou ontvangen het loon eens getrouwen dienstknechts.
Namens den Kerkeraad,
J. STOLTE, *Scriba.*
Nieuw-Leusen, Aug. 1913.

In den ouderdom van bijna 80 jaar, waarvan hij ongeveer de helft als ouderling heeft gediend, nam de Heere den nestor van den Kerkeraad, Broeder
CORNELIS VAN WINGERDEN,
in Zijn heerlijkheid op.
Veel verliest de Gemeente in dezen zoo ijverigen Broeder, die van ganscher harte te allen tijde bereid was in den dienst des Heeren bezig te zijn.
In de volle versekerdheid des geloofs ging hij de ruste in en van hem mag alzoo getuigd worden: Zalig zijn de dooden die in den Heere sterven en hun werken volgen hen.
Troost de Heere zijn diep bedroefde Weduwe en familie.
Namens den Kerkeraad van Gouda:
Ds. T. SAP, *Praeses.*
P. A. LAFEBER, *Scriba*
Gouda, 2 Sept. 1913.

Voor de vele bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van onzen lieven Man en Vader,
Ds. T. NOORDEWIER,
betuigen wij onzen hartelijken dank
A. NOORDEWIER—SIJPKENS.
C. M. NOORDEWIER.
A. J. NOORDEWIER.
Meppel, Sept. 1913.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
WESTERMARKT No. 21
AMSTERDAM.

Bij een groep Jongelingen en Jongedochters van Gref. huize, bestaat het plan, een
Christelijk Studieblad
te stichten, waarvan de inhoud zal bestaan uit: **Bijbelsche en letterkundige opstellen, gedichten, diverse stukken van wetenschappelijken aard, enz.**
Het hoofddoel van deze beweging is, ook voor onze kringen een tijdschrift in het leven te roepen: dóór en vóór de abonnés.
Personen die sich hiervoor interesseeren, worden vriendelijk uitgenoodigd, zulks kenbaar te maken, door te schrijven onder motto „Studieblad" Bureau **De Heraut**, Warmoesstr., Amsterdam.
Uitgebreide inlichtingen enz. worden alsdan gaarne verstrekt.

Bij J. H. KOK te KAMPEN verscheen thans compleet:
Ons Avondmaals-Formulier
DOOR
Dr. B. WIELENGA
450 Pag. Prijs ƒ 3,—. Gebonden in een franien geteekenden Stempelband ƒ 3.70.
„De Commentaar, dien ik hierbij geef, heeft hier en daar het karakter eener verhandeling aangenomen, bij name waar het gold de woorden van het formulier uit de historie van den avondmaalsstrijd toe te lichten. Toch is de commentaar hoofdzaak gebleven.
Mijn doel was steeds de schatkameren van het formulier zelf te openen.
(*Uit de Voorrede*).
Door de gansche Christel. pers is dit uitnemende werk ten dringendste aanbevolen.
Verkrijgbaar bij elken soliden Boekhandel zoomede bij den Uitgever.

DE CZAAR

DE CZAAR
een verhaal uit den tijd van Napoleon,
VAN
D. ALCOCK.
VERTAALD DOOR
J. E. VAN DER WAALS.
Dit boeiend geschreven, kloeke boek van bijna 400 bladzijden, keurig uitgevoerd, met platen van ISINGS, is het eerste van den nieuwen jaargang der **Bibliotheek voor Hoofd en Hart.**
Prijs per jaargang: **drie** gulden.
Prijs van „DE CZAAR" afzonderlijk:
f 1.90; in prachtband **f 2.40**
Vraagt prospectus aan bij den Uitg.
D. A. DAAMEN - Den Haag,
en vraagt ook het boek ter inzage bij een Boekhandelaar.
UITGAVE VAN D. A. DAAMEN DEN HAAG. BIBLIOTHEEK VOOR HOOFD EN HART.

Met hartelijken dank ontvangen in de maand Augustus van de Gref. Kerk te Kootwijk ƒ 2.50, id. Groningen A ƒ 20 id. Joure ƒ 10, id. IJmuiden ƒ 10, id. Enumatil ƒ 3 id. Dokkum A ƒ 2.50, id. Zoutkamp ƒ 2.50 id. Uithoorn voor Heerlen ƒ 5 id. IJselmonde ƒ 5, id. Kollum ƒ 10, id. St. Anna Parochie B ƒ 5, id. Haarlemeer oostz. ƒ 5, id. Oenkerk ƒ 3, id. Wormer ƒ 1, id. Leeuwarden ƒ 5, id. S'roobos ƒ 5, id. Velp ƒ 5, id. Helenaveen ƒ 2, id. Ooster Nijkerk ƒ 5 id. Asperen ƒ 2, id. Coevorden ƒ 2.50, id. Broek op Langendijk ƒ 5 id. Garijp ƒ 5, id. Achlum ƒ 2.50, id. Zweelo ƒ 5 id. Nieuwveen (Z.-H.) ƒ 2, id. Drachten coll. ƒ 7.16, id. De Lier ƒ 6.85, id. Oostwedde (Gr.) ƒ 2, id. Zuid Beijerland ƒ 2.50, id. Dokkum B ƒ 2.50 id. Hengelo ƒ 5, id. Ambt Vollenhove B ƒ 5, id. Engwierum ƒ 1, id. Nieuw Helvoet ƒ 5 id. Vinkeveen ƒ 1.50, id. Ottoland ƒ 3, id. Nieuw Weerdinge ƒ 1, id. Neede en Bakke ƒ 2, id. Baambrugge ƒ 2.50, id. Wijckel ƒ 2.50 id. Aduard ƒ 5, id. Broek o/d Akkerwoude ƒ 1 id. Beetgum ƒ 10, id. De Wilp (Gr.) ƒ 1, id. Eestrum (Fr.) ƒ 2.90, id. Scheveningen A ƒ 5, id. Mildam ƒ 3 id. Apeldoorn ƒ 10 id. Harlingen ƒ 5, id. Jutrijp Hommerts ƒ 2.50; gevonden in de coll. Gref. Kerk De Lsek ƒ 10; C. Kroesbergen, Bennekom ƒ 5; J. v. Damme Cz., Heinkenszand ƒ 1; H. Allan, Groningen ƒ 1; E. Wigbolders ƒ 1; A. Zijl, Bodum ƒ 2; Ds. N. Woldinga, Ten Post ƒ 5; M. j. Baaker, Amersfoort ƒ 2.50; v. A. te B. ƒ 5; 42 Vredewolsche Zendingsfeest ƒ 30; Zendingskring Kampen ƒ 10; Zendingscomm. Naarden ƒ 10; Zendingscomm. voor Heerlen ƒ 5; Zending-comm. voor Westeaan ƒ 2.50; Contributie 's Hage ƒ 40; Basje H. Smit, Schokland ƒ 2; Cat. bus Maastricht ƒ 4.50.
Met dringende aanbeveling,
Namens Deputaten,
A. C. VAN DRIMMELEN, *1e Penningm.*
L. J. SCHALEKAMP, *2e Penningm.*
Khndert, Sept. 1913.

2de druk.
Verschenen: De 2e druk van
Als Reukwerk voor uw aangezicht,
ORANJEREDE gehouden door
Ds. J. J. KNAP,
Ned. Herv. Pred. te Groningen,
Prijs 10 ct., franco per p st 12 ct.
In veertien dagen was de eerste oplage uitverkocht.
Firma JAN HAAN, Groningen.

Tractaatverspreiding.
Van de
„Godsdienstige blaadjes",
uitgegeven door D. A. DAAMEN, Den Haag verschijnen maandelijks 4 nummers. Prijs per jaargang van 3 stel (144 stuks) ƒ 1.—; fr. p. p. ƒ 1.10.
Van de verschenen nummers wordt gaarne eene collectie kosteloos op zicht gezonden.
De meeste dezer tractaatjes zijn in verhalenden trant geschreven.

LEVENSVERZEKERING
de Nederlanden van 1845
BRAND - - INBRAAK | VERZEKERING
DEN HAAG (vroeger Zutphen) Directie HENNY
KAPITAAL . . . . . ƒ 8.000.000.00
EXTRA RESERVES . ± . 2.000.000.00

De Groninger Brandwaarborg-Maatschappij.
:: HOOFDKANTOOR ::
GRONINGEN, O. Boteringestraat 72.
Speciale afdeeling voor H. H. Predikanten en Onderwijzers, alsmede voor Kerken en Scholen.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD.
Eerstvolgende Afvaarten naar:
PERNAMBUCO, BAHIA, RIO DE JANEIRO, SANTOS, MONTEVIDEO en BUENOS-AYRES.

STOOMSCHIP.	Vertrek van Amsterdam.	Baver.	Boulogne s/M.	La Coruna.	Vigo.	Leixoes.	Lissabon.
1) ZEELANDIA . .	17 Sept.	18 Sept.	18 Sept.	20 Sept.	21 Sept.	—	22 Sept.
3) ZAANLAND. . .	18 „	—	—	—	—	24 Sept.	25 „
2) MAASLAND . .	27 „	—	—	—	—	—	—
1) HOLLANDIA . .	8 Oct.	9 Oct.	9 Oct.	11 Oct.	12 Oct.	—	13 Oct.
2) RIJNLAND . . .	16 „	—	—	—	—	22 Oct.	23 „

1) Sneldienst voor Passagiers en IJlgoederen naar Rio de Janeiro, Santos, Montevideo en Buenos-Ayres.
2) Vrachtdienst naar Montevideo en Buenos-Ayres (Rosario).
3) Vrachtdienst naar Pernambuco, Bahia, Rio de Janeiro en Santos (eventueel ook naar Natal, Cabedello, Maceïo en Victoria).
Voor verdere inlichtingen wende men zich tot den KONINKL. HOLLANDSCHEN LLOYD, Prins Hendrikkade 131 te Amsterdam Telegram Adres: REALLOYD of tot de Agenten te Rotterdam: D. BURGER & ZOON; te 's-Gravenhage: CRANS & Co.

Verschenen:
Dr. B. WIELENGA,
Ons Avondmaalsformulier
451 bladz.
Prachtband. . . / 3.70.
Franco toegezonden door
J. WRISTERS, Boekh., Utrecht.

Dr. H. BAVINCK.
HANDLEIDING BIJ HET ONDERWIJS IN DEN CHRISTELIJKEN GODSDIENST
± 280 bladz., Prijs ƒ 1.90 en in stempelband ƒ 2.25, verschijnt één dezer dagen. Bestellingen worden onmiddelijk na verschijning uitgevoerd. De toezending geschiedt **franco** door geheel Nederland. Zij die postwissel zenden, behoeven voor een ongenaaid ex. slechts ƒ 1.80½ en voor een gebonden ex. slechts ƒ 2.14 te zenden.
Boekhandel
H. A. VAN BOTTENBURG.
Bloemgracht 45, Amsterdam.

BOAZ-SPAARBANK,
Heerengracht 139, Amsterdam
Rentevergoeding 2.88 %
met winstaandeel.

Lezers van
Dag- en Weekbladen
IN DE
Spoorwegwagens
werpt Uwe Couranten, na ze gelezen te hebben, in de bussen voor de Ziekenhuizen op de Perrons van de Spoorwegstations aanwezig; daarmede verricht gij een nuttig werk.
Laat ze vooral niet in den wagen liggen.

Heden verscheen bij J. H. KOK te KAMPEN:
De Homoeopatische Huisdokter
DOOR
Dr. CLOTAR MÜLLER
NAAR DE 13E UITGAVE UIT HET DUITSCH BEWERKT DOOR
A. DUPONT,
Geneesheer-Directeur te Lonenoord
423 Pag. Prijs gebonden in een sterken Stempelband ƒ 1.90.
Dit boek is vooral daardoor zoo aantrekkelijk, omdat het juist geeft wat de *leek* van noode heeft. Het is *kort* en *zakelijk*, het is niet breedvoerig, niet te veel beschrijvend, niet te veel zich verliezend in vele details, die den leek maar van het goede pad doen afdwalen, en hem het spoor bijster doen worden. Maar het houdt steeds de *hoofdzaak* vast, het geeft steeds een inlichtend antwoord, en is vooral een uitstekende raadsman bij de keuze der geneesmiddelen. Het geeft eerst in enkele trekken, duidelijk en klaar, een beeld van de ziekte, om vervolgens de daarvoor te gebruiken middelen zoo *kort* mogelijk te omschrijven, maar óók, dat juist in de omschrijving dezer middelen de leek als 't ware aan de hand van den auteur vanzelf wordt bepaald bij het middel dat voor hem in dit of dat geval is aangewezen.
Het is een bij uitstek *practisch* boek en die het eenmaal kent en gebruikt, zal er hoe langs zoo meer de groote waarde van leeren verstaan.
Elke Homoeopaath moet zich dit uitstekende Handboek aanschaffen. Het zal blijken van groot nut voor hem te zijn.
Dit boek is verkrijgbaar bij elken solliden Boekh. en na ontvangst van postwissel ook bij den Uitgever.

Vrije Universiteit.
In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:
door den heer M. Vader Jr. te Vlissingen ƒ 57.50; door Dr. J. C. Balhuizen te Sexbierum ƒ 39.
Aan Collecten (voor de Theol. faculteit):
van de Gereformeerde Kerk te Winschoten ƒ 24.50; te O. Pekela ƒ 19.13; te Veendam ƒ 18.30; te Meeden ƒ 5.80; te Westerlee ƒ 5.65; te Scheemda ƒ 11.50; te Midwolda ƒ 14.50; te Oostwold ƒ 19.35; te Nieuw Beerta ƒ 1.40; te Bellingwolde ƒ 1.50; te Ter Apel ƒ 6.72½; te Emmercompascuum ƒ 4.56; te de Eksloërmond ƒ 5; te Nieuw Buinen ƒ 5.27; te Musselkanaal ƒ 10; te Nieuwe Pekela ƒ 26.41; te Oostwedde ƒ 10.95; te Oostwedder Mussel ƒ 3; te Sellingen ƒ 5.01½; te Stadskanaal ƒ 22.54½; te Valthermond ƒ 2.11; te Nieuw Weerdingen ƒ 9; te Wildervank ƒ 30.29½; te Hoek ƒ 3.53; te Berkel ƒ 11.69½; te Bleiswijk ƒ 3.01½; te Charlois ƒ 24.08; te Kralingen ƒ 45; te Rotterdam ƒ 314.30.
Aan Schenkingen:
gevonden in de collecte Keizersgrachtkerk ƒ 1.
Voor de Medische Faculteit:
(Contributiën): door den heer M. Vader Jr. te Vlissingen ƒ 14.25.
H. W. v. MARLE Jr. *Penningmeester.*
Amsterdam, Keizersgracht 162.

DEUTSCHE OST-AFRIKA-LINIE.
Geregelde Maildiensten
RONDOM AFRIKA.
2 × per maand via Las Palmas of Teneriffe, Swakopmund, Lüderitzbucht.
2 × per maand via Lissabon, Tanger, Marseille, Napels en Suez-Kanaal.
Geregelde vrachtbooten:
1 × per maand via Port-Said en Aden naar Oost-Afrika en
1 × per maand via de Westkust naar Zuid-Afrika.
Adres voor passage en goederen bij de Agenten te Amsterdam:
VOIGT & GEBER, Transport-Mij.,
PRINS HENDRIKKADE 173.